

T Ö R D É R K E R T

Érik a szőlő...

Kalendárium

 - Október - Kazinczy Ferenc

Ügyeskedj!

- Gondolkozz! Oldd meg!

Természetráajz

- Sündisznó, szőlő

Információk

- Mit? Hol? Mikor?

Mese

- A zsugori hörcsög

Csillagkaland

- Első forduló

Október - Őszhó, Mindenszentek hava

„Őszbe csavarodott a természet feje,
dérre vált a harmat, hull a fák levele...” - írja
Arany János erről a hónapról.

Ilyenkör a lombhullató erdők csodálatos
színjátéka fogadja a kirándulót. Előbújnak a
nagy őzlábgombák, lángolnak a csipkebogyók és
hamvasodik a kökény. Szüretelik a
szőlőt, diót és téli almát. E
levélhullató októberben már a
végéhez közeledik a madárvonulás.
A rovarok és rágcsálók is lassan
elbújnak a hideg tél elől.

A hónap híres magyar születettjei:
Gulácsy Lajos (festőművész), Deák
Ferenc (politikus), Balassi Bálint
(költő), Kazinczy Ferenc (író) és
Kittenberger Kálmán (Afrika-kutató).

Most Kazinczy Ferenc nyelvújítót
mutatom be nektek, 1759. október 27-én
Érsemlyénben született egy művelt középnemesi
családban. A sárospataki diákeveket követően
ugyan jogi diplomát szerzett, de igazából az
irodalom és közművelődés érdekelt.

Már diákként sokat fordított, főként
németből. Fordításaival elsősorban az
anyanyelv finomítása, a stílus javítása volt a
célja. „Orpheus” címen folyóiratot indított.
Belépett a jakobinus mozgalmat előkészítő
szabadkőműves páholyba, amiért hat év börtön
lett a jussa.

1804-ben nőül vette gróf Török Sophie-t,
majd bányácskai birtokukra költöztek, melyet ő
nevezett el Széphalomnak.
1831-ben a felvidéki kolerajárvány ragadta el.

Vagyonát az irodalomra költve nagy
adósság maradt utána, családja nyomorba
kényszerült.

Anyanyelvünk és a kulturált, szép,
magyar beszéd sokat köszönhet Kazinczynek, a
nyelvújítás kimagasló alakjának.

Márti

Vallási ünnepek:

Október 4.: Assisi Szent Ferenc
ünnepe

Október 7.: Rózsafüzér Királynője

Október 8.: Magyarok Nagyasszonya

Október 15.:

Szent Teréz emléknapja

Október 18.: Szent Lukács
evangélista ünnepe

Október 20.: Szent Vendel napja

Október 28.: Szent Simon és Júdás Tádé
apostolok

Jeles napok:

Október 1.: Zenei Világnap
Idősek Világnapja

Október 4.: Az állatok világnapja

Október 6.: Az aradi vértanúk emléknapja

Október 23.:

Az 1956-os forradalom emléknapja

Október 24.: Az ENSZ napja

Október 30.: Takarékosági Világnap

Ebben a hónapban a *sündisznó*val és a *szőlő*vel ismertetek meg közelebbről benneteket.

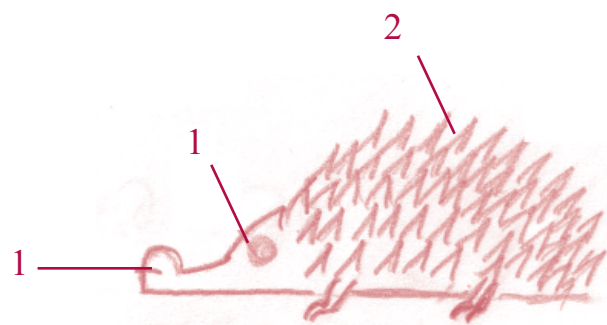
Sündisznó

A sündisznók a sünfélék családjába tartoznak. Ezzel a kis állattal hazánkban is találkozhatunk. Viszonylag sokat tudunk róla, de ez természetes is, mert sűrűn előforduló, fontos és hasznos állatka.

A hazai sündisznó 30 cm hosszúra is megnőhet, és súlya elérheti az 1 kg-ot. A hátát kb. 16 ezer tüske borítja, ezek 1 mm vastagok és 2-3 cm hosszúak. Ezzel a tüskepáncéllal védekezik az ellenség háborgatása ellen. A megfigyelések szerint jól lát, fülkagylói aprók, de a kisebb rezzenéseket is meghallja. Ormányszerű orrának tapintószőrei érzékenyen és azonnal jeleznek.

Aránylag sok vizet iszik, szomját főleg pocsolyákból és útszéli árkok vizéből oltja. Mindenevő; a zsákmányt kereső sün nagyon hosszú utat tesz meg körbe-körbe a vadászterületén.

A sün abban különbözik az összes többi hazai rovarevőtől, hogy a szájával összerakott avar-levél-lomb mohafészekbe összegömbölyödik és téli álmat alszik. Természetes viszonyok között akkor ébred téli álmából, ha a hőmérséklet megemelkedik. A nőstény sün évente két generációt nevel. A feszes, nedves bőrrel világrajött sünfiak nem látnak és nem hallanak. De 3-4 hét után már követik az anyjukat a zsákmányszerző körúton.

1 = fekete
2 = sötétbarna

Szőlő

A régészek valószínűnek tartják, hogy a Kaszpi-tengertől délre elterülő vidéken kezdődött a szőlő termesztése.

Európának a Földközi-tenger közvetlen környékén kívül eső területein, így hazánk területén is a rómaiak honosították meg. Ezek a szőlőültetvények a népvándorlás idején sem pusztultak ki. A honfoglalás után tovább terjedt a szőlőtermesztés, a XII. és XIII. században a magyar bor fontos árucikk volt.

A szőlő a kedvező természeti körülmények között nagy lugastökkévé fejlődve több száz évig is él. Hazai viszonyok között a szőlők 30-50 éves korig maradnak termőképes állapotban.

Hazánkban a szőlőtermesztés a hegy- és dombvidéken, valamint az Alföldön folyik. A szőlőtőke egész évben folyamatos gondozást igényel. Ez kora tavasszal a metszéssel kezdődik, majd a talajlazítással folytatódik, később kötözéssel és kacsolással gondoskodnak a tőkéről és az egészséges szőlőfürtökről.

A szőlő szüretelése őszre - szeptember vége, október eleje - tehető, amikor az édes szőlőszemekből bort készítenek.

3 = zöld
4 = kék

Asugori hörcsög

A hörcsög úgy dolgozott egész nyáron, hogy majd beleszakadt. Tág pofazacskóiban fáradhatatlanul hordta haza a kipergett gabonaszemeket. Észre sem vette a réten mosolygó vadvirágokat, sem a lepkék táncát; még annyi szabad időt sem engedett magának, hogy megpihenjen egy macskamenta árnyékában és néhány pillanatig odafigyeljen a madárdalra.

- Az a fontos, hogy dugig megteljen a kamra! - mondogatta magában. Örömét is abban lelta, ha megállhatott földalatti éléskamrája közepén és számba vehette, hogy miből mennyi készlete van. Ilyenkor roppant elégedett volt önmagával, mert rengeteg rozs- és búzaszem, árpa, zab, sőt még egy tavalyról megmaradt kukoricahegy is tanúskodott a szorgalmáról. Egyszer, amikor különösképpen dagadozott a szíve az elégedettségtől, félénk kopogtatást hallott.

- Ki zavar? - nézett ki mérgesen.

- Bocsánat, hörcsög szomszéd - cincogott egy öreg mezei egér néne. - Nem tudna kölcsönadni néhány szem rozst? Képzeld, váratlanul megérkezett mind a 158 unokám látogatóba és hirtelenjében azt sem tudom, hogy mivel vendégeljem meg őket!

A hörcsög dühösen viczorított rá:

- Nincs rozsom! Egy szem sincsen! És különben sem érdekelnek a nevetlen unokái! Berántotta az ajtaja előtt lógó fű-függönyt egér néne orra előtt, hogy csak úgy zizzent! Azután behúzódott és féltve megszámolta a nagy kupacban felhalmozott rozsszemeket.

A mezei egér néne többé nem kopogtatott be hozzá, de másnap Ürgéné állt meg szipogva-szepegve az ajtajánál.

- Erőt, egészséget, Hörcsög úr! Boldog, akinek mind a kettő megvan. Sajnos az én fiacskám nagyon beteg, és képzelje, szegényke mindenáron egy szem tavalyi kukoricából sültöt lepényt szeretne enni. Nekem bizony

már nincsen, de gondoltam, itt még biztosan akad. Az új termésből becsületesen megadom.

- Lári-fári - mérgelődött a hörcsög. - Nem vagyok én patikus, hogy beteg ürgéknek osztogassam szét a magamgyűjtögette szemeket!

- Hiszen csak egyetlenegyét kérek! - esengett Ürgéné.

- Hogyne, ismerem én az ilyet! Ma egyet, holnap egyet, holnapután még egyet! Széthordanátok, amit én kitartó munkával összeszedtem.

A fű-függöny megint nagyot zizzent, és Ürgéné szomorúan állt odébb.

A hörcsög reszketve számolta meg odabent tavalyi kukorica készletét, és azt remélte, hogy most már végre nyugalma lesz. De másnap egy ökörszem vágódott a kapujához. Nem is bírt felkelni, mert megsérült a szárnya, de hiába kérte a hörcsögöt, hogy adjon egy kevés búzaszemet, amitől új erőre kapna, az dühösen így felelt:

- Nem elég, hogy az utamban vagy. Még ki is fosztanál? Tudd meg, hogy egy szem búzám sincsen! Úgyis keserves, szűk esztendő ez az idej; örülök, ha magam jóllakhatok, nemhogy még másokat etessem!

Az ökörszemnek egy lehajló virág adott inni a kelyhéből, és a szél sodort oda néhány magocskát, hogy amíg meggyógyul a szárnya, éhen ne pusztuljon.

- Na végre! - sóhajtott a hörcsög, amikor a madár elrepült.

- Ez a sok jöttment már az idegeimre megy. Remélem, ezután senki sem fog háborgatni.

Mekkorát tévedett!...

Néhány nap múlva leszakadt az őszi eső és úgy felduzzadt a közeli patak, hogy elöntötte a mezőt. A hörcsög egy reggel hideg zuhanyra és arra ébredt, hogy viszi a víz kifelé a föld alatti lakásából. Csak nagy nehezen tudott felkapaszkodni a dombra. Onnan nézte kétségbeesve, hogyan csúszik el az árral egész féltve őrzött éléskamrája, minden kincse, amit látástól vakulásig összegyűjtött.

A víz a másét is elvitte, de a hörcsög egyedül csak magát érezte vesztesnek. Amikor újra felszáradt a föld és mindenki

visszatérhetett a lakásába, az első napsugárral a mező tündére is megjelent és mindenkitől megkérdezte, mennyi volt a kára, mert a dombon túli rét lakói egy egész zsákra való kövér búzaszemet, pergő kukoricát küldtek a kárvallottaknak, hogy senki se szenvedhessen szüksége a télen.

A hörcsög tüstént jajveszékelné kezdett, vég nélkül sorolva, hogy mi mindenét vitte el a víz.

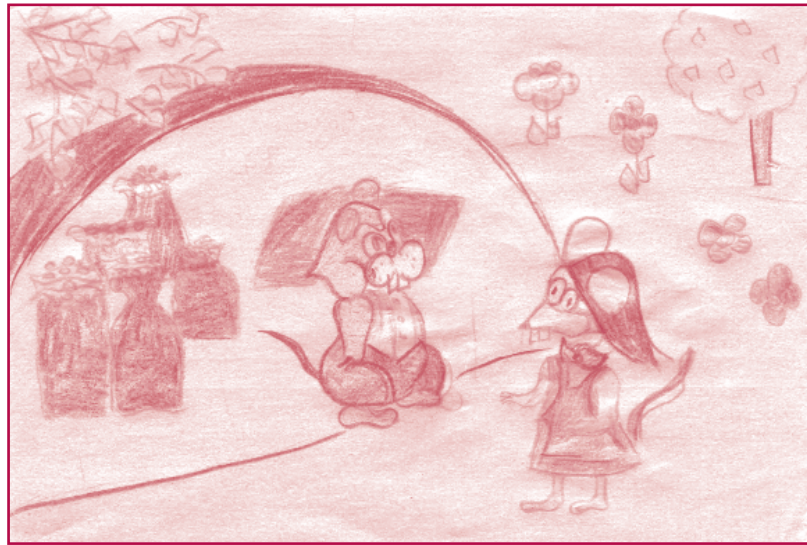
Hanem akkor megszólalt a mezei egér:

- Hogyan? Ez nem lehet igaz! Hiszen egy szem rozsod sem volt. Te magad mondtad!

Ürgéné rábólintott:

- Azám! Egyetlen szem tavalyi kukoricád sem volt, mert még az én beteg fiacskámnak sem tudtál kölcsönadni!

- Úgy, úgy - helyeselt az ökörszem. - Én három napig feküdtem sebesülten az ajtód előtt, de még egy búzaszettel sem kínáltál meg.

Kiss Cintia, 9 éves

- Akkor neked semmi sem jár! - mondta mezei tündére, és könnyedén továbblibbent.

A hörcsög szólni sem bírt, csak tátozott, és mérgében a bajszát rágta, harmadnapra pedig belebetegedett a szégyenbe meg a nagy kárba. Úgy látszott, senki sem sajnálja. Nyögdécselve feküdt az üres kamrában, amikor egyszercsak mégis kopogtattak.

- Hallottam szomszéd, hogy beteg. Gondoltam, csak megnézem, hogy nincs-e valamire szüksége - állított be mezei egér néne. - Hoztam három ropogós rozsszemet.

A hörcsög bizalmatlanul hunyorgott. Nem akart hinni a szemének. De akkor már Ürgéné is ott volt. Egy szem tavalyi kukoricából sültöt lepényt hozott.

- Remélem, ízleni fog - ajánlotta kissé szégyenlősen. Azután megjelent az ökörszem, búzaszettel a csőrében. A hörcsög felfortyant.

- Mit akartok tőlem? Úgysem tudom egyikőtöknek sem megadni!

- Nem is kell! - nyugtatta meg az ökörszem. - Ajándékba hoztuk. Fogadd el!

- Mi az, hogy ajándék? - hitetlenkedett a hörcsög, mert nem ismerte ezt a szót. Azok hárman titkon, sajnálkozva összenéztek.

- Az olyan valami, amivel másoknak örömet szerzünk - magyarázta az ökörszem.

- De ti... nekem... miért? - hebegte a hörcsög, és a meglepetéstől minden harag kifutott a szívéből.

- Azért, hogy meggyógyulj! - felelt az ökörszem, s hogy elejét vegye a további magyarázkodásnak, rászállt egy bokorra és vidám dalba kezdett.

A hörcsög életében először azon kapta magát, hogy odafigyel a madárdalra és tetszik! Kiült az ajtaja elé, hogy jobban hallja. Ott aztán elcsodálkozott, hogy milyen meleg a napsugár, milyen szép, színes a világ - és örült, hogy nem csak hörcsögök élnek benne.

Lajos u.:

Kézműves foglalkozások: péntek délutánonként (gyöngyözés, üvegfestés, terménybábuk készítése, agyagozás)

Diavetítés: szerdánként 16.30-tól

Rajzverseny: október 19-én (szombaton). Témája az ősz.

Családi-hétféje: október 26-27. (a Huszti úttal közös rendezésben)

Huszti út:

Egészsnápná: október 18-án (pénteken) 16.00-17.30-ig

Családi-hétféje: október 26-27.

26-án (szombaton): Egész napos **kirándulás**

27-én (vasárnap) 15 órától: „Csillagkaland“

(A Családi-hétféje programjait az Egészsnágnágyi, Szociális és Családúgnágyi Miniszternágyi támoatja)

Kézműves foglalkozások: szerdánként (kicsiknek) 10.30-12.00-ig

szerdánként (kicsiknek) 16.00-17.30-ig

csütörtökönként (nagyoknak) 16.00-17.30-ig

Baba-mama klub: keddenként 11.00-12.00-ig

(A Baba-mama klubot az Egészsnágnágyi, Szociális és Családúgnágyi Miniszternágyi támoatja)

Mesedélután: október 4-én és 25-én (pénteken) 16.00-tól

(magyar népmeséket olvas

október 13-án és 20-án (vasárnap) 16.00-tól

Bankós Péter mesélő)

Bolhapiac: október 15-én (kedden) 16.00-17.00-ig

Kerek u.:

Egészsnápná: október 19-én (szombaton) 16.00-17.30-ig

Családi-hétféje: október 26-27. (a Huszti úttal közös rendezésben)

Zemplén u.:

Kézműves foglalkozás: szerdán-szombaton 16.00-tól

Kirándulás a Csodák palotájába: október 19-én

Ügességi vetélkedő: október 26-án (szombaton) 15.00-tól

Gyűrű u.:

Kézműves foglalkozás: szerdán-szombaton 16.00-tól

Diavetítés: péntekenként 16.30-tól

Silvanus:

Kézműves foglalkozás: hétfőnként 16.00-tól

A programváltoztatás jogát fenntartjuk !

**A Magyar Máltai Szeretetszoláat számlaszáma
az árvízkarosultak megsegítésére:**

10300002-20102898-70073285

Köszönjük

Kiadja a Magyar Máltai Szeretetszoláat Budapesti Központja

Szerkesztő: Till Csaba ■ Lektorálta: Frankó András ■ A lapot írták: Juhász Zsófia, Král Zsuzsa,
Leleszné Borsi Gizella, Mészáros Márta, Olti Zita, Szunai Orsolya, Varga Orsolya ■ Tördelte: Farkas Péter ■
Felelős kiadó: Győri-Dani Lajos ■ A NYOMDAI MUNKÁRAT A FOLPRINT GYORSNYOMDA VÉGEZTE

Levélcímná: 1033 Budapest III, Miklós u.32.
Telefon: 388 - 87 - 60, 388 - 89 - 20
Fax: 368 - 42 - 83
E - mail: tunderkert@mmszbp.hu
Website: www.mmszbp.hu

Ügyeskedj!

1. KÉPREJT VÉNYEK - Mi a megfejtés?

2. KAKUKKTOJÁS - Melyiknek nincs köze a fához?

FASZÉN - FAPÁC - FAROK - FAGYÖNGY

GYUFA - KOFA - SZEDERFA - TALPFA

3. FURCSÁLKODÓ - Milyen oda nem illő részleteket találsz ezeken a fákon?

4. TALÁLÓS KÉRDÉS

Melyik fa nem ég el a tűzön?

Milyen fa van sok a vásárbán?

Milyen fa csúszik a jégen?

5. IGAZ VAGY HAMIS?

A fáknak körülbelül akkora a gyökerük, mint a lombkoronájuk.

Az első kerekek fából készültek.

A fa korát az ágai számából tudjuk meg.

Fából cipő is készülhet.

Magyarországon csak lombhullató fák élnek.

6. ÖSSZEKEVEREDETT KÖZMONDÁSOK - Párosítsd össze a szétszabdalt mondatokat!

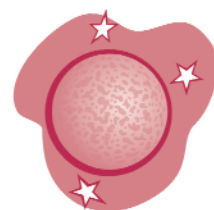
NEM ESIK MESSZE , MINT A FÁBA SZORULT FÉREG.

NAGY FÁBA TESZ A TŰZRE.

ORDÍT AZ ALMA A FÁJÁTÓL

ROSSZ FÁT VÁGJA A FEJSZÉJÉT.

Kedves Gyerekek!

Októberben egy új játék indul,
ez a

CSILLAGKALAND

Egy kis kirándulást teszünk a képzeletbeli jövőbe, és a valóságos Naprendszerünkbe.

2050-ben járunk, és a Földünk sajnos veszélyben van. Az emberek életfeltételei kifogyóban vannak.

Feladatunk az, hogy a bolygókat körbejárjuk, és találjunk egy másik olyan helyet, ahol élni tudunk.

1. játékba úgy tudsz belépni, és az űrhajó legénységének tagja lenni, ha válaszolsz a kérdéseinkre:

2. Kérünk, sorold fel, melyek azok a feltételek, amikre szükség van az emberi élethez (legalább 3 db).

3. Tudod-e, hogy milyen bolygók vannak Naprendszerünkben?

4. Vegyél elő papírt, színes ceruzát, és rajzold le, szerinted hogyan néz ki a Naprendszerünk.

4. Egészítsd ki a szavakat, hogy értelmesek legyenek.

VÉN_SZ, FÖ_D, M_RS

